

**ՎԵՐԱՊԱՏՐԱՍՏՎՈՂ ՈՒՍՈՒՑՉԻ ՀԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆ
ԱՇԽԱՏԱՆՔ**

Առարկա - Ինֆորմատիկա
Վերապատրաստող կազմակերպություն
**Պատասխանատու՝ « Երևանի Լեռնի անվան N°65
ավագ դպրոց » ՊՈԱԿ**

Հետազոտության թեման՝

Սովորողների մեջ արժեքային համակարգի ձևավորում

ուսուցիչ՝ Եղիազարյան Արմինե

ՀՀ Շիրակի մարզի «Արփենիի միջն. դպրոց» ՊՈԱԿ

Դասընթացավար՝ Պետրոսյան Կարինե

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Ներածություն.....	3
ԳԼՈՒԽ 1. Անհատի արժեքային համակարգ	
1.1 Անհատի արժեքային կողմնորոշումների հայեցակարգի էությունն ու բովանդակությունը.....	4
1.2 Սովորողների արժեքային կողմնորոշումների համակարգ.....	8
ԳԼՈՒԽ 2 Սովորողների արժեքային համակարգը	
2.1 Սովորողների մեջ արժեքային համակարգի ձեւավորումը արտադասարանական պարապմունքների միջոցով.....	13
Եզրակացություն.....	21
Օգտագործված գրականության ցանկ.....	22

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

Արժեքային կողմնորոշումները մարդու՝ շրջապատող աշխարհի հետ հարաբերությունների հիմնական չափանիշն են: Նրանք որոշում են մարդկանց սոցիալական փոխազդեցությունը, նրանց շահերի և պահանջների պայքարն ու համակարգումը, կարգավորում են մարդու վարքագիծը, որոշում անհատի կյանքի ապագան հասարակության մեջ: Հետևաբար, անձի արժեքային կողմնորոշումների կառուցվածքը և դրանց զարգացման և ձևավորման ուղիների բացահայտումը սոցիալ-հոգեբանական և մանկավարժական վերլուծության առարկա են: Սա առավել ևս կարևոր է սոցիալական նոր պայմաններում արժեհամակարգի որոշման համար, ինչը հնարավորություն կտա ընդգծել կյանքի վերաբերմունքի կառուցվածքը և դրանց հիման վրա որոշել արժեքային կողմնորոշումների ձևավորման ուղիները, որոնք անհրաժեշտ են ներդաշնակ զարգացման համար:

Թեմայի արդիականությունը-ներկայումս անհրաժեշտ է գտնել հնարավոր ուղիներ՝ լուծելու այն հակասությունը, որը ձևավորվել է հասարակական կյանքի պրակտիկայում առկա և պատշաճ, այսինքն՝ հասարակության սոցիալապես նշանակալի արժեքների և սովորողների շրջանում իրականում գոյություն ունեցող արժեքների միջև: Այս հակասության լուծումը մեր որակավորման աշխատանքի խնդիրն է:

Թեմայի նպատակը- 1. ինֆորմացիայի դասերի ընթացքում աշակերտների մոտ խթանել արժեքային համակարգի ներդաշնակ զարգացման հետ կապված հարցերը:

2. Բարոյական որակներ ձևավորել աշակերտների մոտ՝ բարոյական հասկացությունների, գնահատականների, դատողությունների և համոզմունքների հիման վրա:

Խնդիրներ-1. Ուսումնասիրել բարոյական հասկացություններն ու կատեգորիաները:

2. Ուսումնասիրել աշակերտների արժեքային կողմնորոշումներն ու օրինաչափությունները:

Արժեքները խտացնում են անցյալ սերունդների գիտելիքների փորձն ու արդյունքները՝ մարմնավորելով մշակույթի ձգտումը դեպի ապագա: Լինելով մշակույթի կարևորագույն տարրեր՝ արժեքները նրան տալիս են միասնություն և

ամբողջականություն: Արժեքը ներքուստ լուսավորում է մարդու ողջ կյանքը, լցնում այն պարզությամբ և ներդաշնակությամբ, ինչը հանգեցնում է իսկական ազատության՝ ազատություն վարանելուց և վախերից, ստեղծագործական հնարավորությունների ազատությունից: Արժեքները կարող են փոխվել մարդու ողջ կյանքի ընթացքում, ուստի դրանք չեն կարող դիտարկվել որպես հաստատուն բան:

ԳԼՈՒԽ 1. Անհատի արժեքային համակարգ

1.1 Անհատի արժեքային կողմնորոշումների հայեցակարգի

էությունն ու բովանդակությունը

Արժեքային կողմնորոշումները մարդու անհատականության առաջատար բնութագրիչներից են, անհատի կողմից որպես ամբողջություն հասարակության զարգացման առանձնահատկությունների, նրա սոցիալական միջավայրի, սեփական «ես»-ի էության իրազեկման այդ յուրահատուկ ձևը, որը բնութագրում է աշխարհայացքը, անհատի, նրա գործելու կարողության, այսինքն՝ նրա սոցիալական, մտավոր և ստեղծագործական գործունեությունը: Այսօր անհնար է անտեսել արժեքային կողմնորոշումների ձևավորման ողջ կուտակված փորձը, որը բացահայտում է մարդկային գոյության արժեքային սպեկտրը: «Արժեքային կողմնորոշումների» երևույթի բազմաթիվ մեկնաբանությունները հասկանալու համար անհրաժեշտ է ավելի մանրամասն դիտարկել «արժեքի» ընդհանուր հայեցակարգի էությունը:

Շատ փիլիսոփաներ փորձել են վերլուծել «արժեք» բառի իմաստը, սակայն ամենաամբողջական վերլուծությունը կատարել է Կ. Մարքսը:

Վերլուծելով «արժեք», «արժեքային համակարգ» բառերի իմաստները սանսկրիտում, լատիներենում, հին բարձր գերմաներենում, անգլերենում, ֆրանսերենում և շատ այլ լեզուներով՝ Կ. Մարքսը եզրակացրեց, որ «արժեք», «վալեր» (արժեք) արտահայտում է գույք իմաստը: Եվ, իրոք, «նրանք ի սկզբանե ոչ այլ ինչ են արտահայտում, քան իրերի օգտագործման արժեքը մարդու համար, նրանց հատկությունները, որոնք դրանք դարձնում են մարդու համար օգտակար կամ հաճելի... Սա իրի սոցիալական գոյությունն է:

«Արժեք» հասկացության ծագումը, որը վերակազմավորվել է այն նշանակող բառերի ստուգաբանության հիման վրա, ցույց է տալիս, որ դրանում համակցված են երեք իմաստներ, այս հարաբերությունների առարկա հանդիսացող անձի հոգեբանական հատկությունները, մարդկանց միջև հարաբերությունները, նրանց

հաղորդակցությունը, որի շնորհիվ արժեքները ձեռք են բերում համընդհանուր նշանակություն:

Անցյալի շատ մտածողներ, ուսումնասիրելով ճշմարիտի, լավի և գեղեցկության փոխհարաբերությունները, նրանց համար, ասես, գտան մեկ ընդհանուր հայտարար՝ «արժեք» հասկացությունը: Եվ դա միանգամայն հասկանալի է՝ չէ՞ որ բարությունը բարոյական արժեք է, ճշմարտությունը՝ ճանաչողական, իսկ գեղեցկությունը՝ գեղագիտական:

Ինչպես ճշգրիտ նշել է Է.Ս. Վոլկովը. «Արժեքը համատարած մի բան է, որը որոշում է ողջ աշխարհի իմաստը որպես ամբողջություն, և յուրաքանչյուր մարդու մեջ, և յուրաքանչյուր իրադարձության և յուրաքանչյուր գործողության»:

Մեր խնդիրն է դիտարկել ուսանողների արժեքային կողմնորոշումների ձևավորումը արտադպրոցական գործունեության մեջ:

«Արժեք» հասկացության սահմանման մի քանի մոտեցում կա: Գիտնականների մի խումբ (Մ. Ի. Վոլովիկովա և այլք) կարծում է, որ օբյեկտի հատկությունները կախված չեն առարկայից, բայց միևնույն ժամանակ արժեքները պարունակում են նաև սուբյեկտիվ տարր, քանի որ դրանք փոխկապակցված են մարդկանց շահերի և կարիքների հետ:

Այս մոտեցմամբ նրանք հաշվի են առել սուբյեկտի կոնկրետ պատմական գործունեությունը, նրա խմբակային պատկանելությունը, կուսակցականությունը և այլն: Հետազոտողների մեկ այլ խումբ (Ա. Աբուլխանովա-Սլավսկայա և ուրիշներ) ապացուցել են, որ արժեքը օբյեկտիվ է, ունի ունիվերսալ բնույթ:

Արժեքն իր բնույթով օբյեկտիվ է, այն կարող է գոյություն ունենալ անհատի գիտակցությունից դուրս: Մարդն սկնհայտորեն ոչ միշտ է ընկալում օբյեկտիվ արժեքների ամբողջությունը: Խոսքն առաջին հերթին անհատի կողմից այդ արժեքների յուրացման, ընդունման և սուբյեկտիվացման մակարդակի մասին է: Այս առումով, ըստ Ա.Աբուլխանով-Սլավսկայայի, «արժեքների խնդրի լուծումը, եթե այն ցանկանում է լինել արդյունավետ և ոչ ֆորմալ, պետք է լինի սերտորեն կապված անհատականության խնդիրների լուծման, անձնական արժեքների ուսումնասիրության և վերջիններիս վրա ազդելու հետ, այսինքն՝ կրթության հետ»:

Արժեքային հարաբերություններից դուրս արժեք չկա, բայց դա չի նշանակում, որ արժեքային հարաբերությունները նույնն են: Արժեքը գտնվում է արժեքային հարաբերությունների շրջանակում, որը հասկացվում է որպես «սուբյեկտի և առարկայի կապ, որի դեպքում օբյեկտի այս կամ այն հատկությունը ոչ միայն նշանակալի է, այլ բավարարում է սուբյեկտի, մարդու գիտակցված կարիքը, հետաքրքրության և նպատակի տեսքով ձևավորված կարիք»:

Այսպիսով, արժեքը կարող է դիտվել որպես օբյեկտի հատկություն, որը գնահատվում է սուբյեկտի կողմից իր կարիքները, հետաքրքրությունները և նպատակները բավարարելու ունակության համար:

Արժեքի հարցը առարկաների կամ երևույթների դերի, գործառույթի հարց է, որոնք նրանք խաղում են մարդկային այս կամ այն կարիքը բավարարելու ունակությամբ: Հետևաբար, մարդու կողմից ընտրված արժեքները հիմք են դառնում նրա նոր անձնական կարիքների ձևավորման համար: Այսպիսով, արժեքային հատկանիշը կիրառվել է մարդու կյանքում ընդգրկված առարկաների, բնական երևույթների, նյութական մշակույթի առարկաների և հասարակական-քաղաքական և հոգևոր երևույթների նկատմամբ:

Արժեքները, երբ թարմացվում են, հիմնականում առաջնորդում են մարդկանց վարքը՝ հանդես գալով որպես սոցիալական վարքագծի եզակի կարգավորիչներ: Արժեքային խնդիրների լուծման հիմնական դժվարություններն այն են, որ արժեքների օբյեկտիվ և սուբյեկտիվ կողմերը կարող են չհամընկնել և նույնիսկ հակասել միմյանց:

Մարդը կարող է չիմանալ և չօգտագործել առարկաների և երևույթների որոշ օգտակար հատկություններ, դրանք նրա համար արժեքավոր չեն լինի: Հնարավոր է իրավիճակ, երբ մարդն ինտենսիվորեն յուրացնում է հասարակության կողմից մերժված արժեքները, մի բան, որն իր համար օբյեկտիվորեն վնասակար է: «Լինելով արժեք, թեև ամենաբարձրը, մարդը որպես անհատ հնարավորություն է ստանում սովորելու այլ արժեքներ, իր համար բացահայտելու մշակույթի և քաղաքակրթության անսահման տարածությունը»:

Միայն ընտրության արդյունքում ճանաչված արժեքը կարող է կատարել «արժեքային ֆունկցիա՝ ուղեցույցի գործառույթ, երբ մարդը որոշում է կայացնում այս կամ այն վարքագծի վերաբերյալ»:

Հետաքրքիր է թվում նաև արժեքը դիտարկել միջսուբյեկտիվ հարաբերությունների տեսանկյունից: Այս տեսակետն ունի Վասինա Է.Ա. և Արտյուխովա Յու.Վ.-ն, ովքեր պնդում են, որ արժեքի կատեգորիան արտացոլում է ամենաընդհանուր տեսակը, միջսուբյեկտիվ հարաբերություններ, որոնք զարգանում են սոցիալական պրակտիկայում՝ կապված որոշակի օբյեկտների՝ այդ արժեքների կրողների հետ: Նրանց կարծիքով, արժեքները առաջանում, ձևավորվում, դրսևորվում և գործում են միջսուբյեկտիվ հարաբերությունների արդյունքում, իրենց հերթին ձևավորված արժեքները որոշում են ապագա գնահատումների բնույթը:

Արժեքը ենթադրում է սուբյեկտի կողմից օբյեկտի հատկությունների գնահատումը: Ակնհայտ է, որ արժեքը, արժեքավորը իր գիտակցական կարիքներից բխող մարդու կողմից դրական գնահատված մի բան է: Բնության մեջ, մարդուց մեկուսացված, չեն կարող լինել արժեքային հարաբերություններ և արժեքներ, քանի որ չկա գիտակցված նպատակադրում և գիտակցված գնահատման կարողություն:

Արժեքների տեսությունը ուշադրություն է հրավիրում այն փաստի վրա, որ գնահատման մեջ կարևոր դեր է խաղում սուբյեկտիվ գործոնը, ընդգծվում է գնահատման դերը արտաքին աշխարհի օբյեկտները մարդու կարիքների և շահերի հետ փոխկապակցելու հարցում: «Գնահատումը կարելի է դիտարկել որպես ճանաչողության հատուկ տեսակ, որպես գնահատող ճանաչողություն»:

Արժեքային գնահատման միջոցով հայտնի է դառնում գնահատվող օբյեկտի համապատասխանության աստիճանը սուբյեկտի արժեքային վերաբերմունքին: Գնահատման այս տեսակը գերիշխում է սոցիալական ճանաչողության մեջ: Հասարակական գիտելիքների առարկայի արժեքային վերաբերմունքն ազդում է խնդիրների ընտրության և ձևակերպման վրա, ձեռք բերված գիտելիքների բացատրության վրա, որոշում սոցիալական գիտելիքների հիմնական հասկացությունների մեկնաբանությունը:

Ցանկացած մարդ, մշտապես այլընտրանքային լուծումներից որևէ մեկի ընտրության իրավիճակում, նման ընտրության չափանիշ է համարում արժեքի գաղափարը: Արժեքները գեներացվում են կյանքի սոցիալական և մշակութային պայմաններով և մարդկային գոյության ավելի խորը գործոններով:

Այս համատեքստում արժեքների աշխարհը (աքսիոսֆերա) արտասանական է և տրանսսանձային, իսկ որոշ դեպքերում՝ անպատմական: Անհատականությունը, երբ զարգանում է, յուրացնում է պատրաստի, պատմականորեն հաստատված արժեքային համակարգ, որն ընդունում է որպես գործողության ուղեցույց:

Արժեքային փորձը ներառված է գիտակցության ոլորտում, որը ընկալվում է մարդու կողմից և աստիճանաբար վերածվում է օբյեկտիվացված մարդկային գործունեությունից իրական գործունեության: Գնահատումը, ներառյալ հուզական «աֆեկտիվ» և ճանաչողական «ճանաչողական» բաղադրիչները, նպաստում են ինչպես ճանաչողության, այնպես էլ որոշակի արժեքային վերաբերմունքի: Արժեքային վերաբերմունքը սերտորեն կապված է թե՛ սուբյեկտի գործունեության ճանաչողական-գնահատական կողմի, թե՛ փոխակերպող գործունեության հետ և կազմում է դրանց առանցքը:

Այսպիսով, արժեքային կողմնորոշումների համակարգը անհատականության ամենակարևոր հատկանիշն է և նրա ձևավորման ցուցանիշը: Արժեքային կողմնորոշումները մարդու գիտակցության մեջ արժեքների արտացոլումն են, որոնք ճանաչվել են նրա կողմից որպես ռազմավարական կյանքի նպատակներ և ընդհանուր գաղափարական ուղեցույցներ:

Անհատականության կառուցվածքում ներառված արժեքային կողմնորոշումները հայտնվում են վարքի, կողմնորոշման, շարժառիթների, սկզբունքների, կարիքների տեսքով՝ գործունեության բաղկացուցիչ տարրեր: Միաժամանակ արժեքային կողմնորոշումները դառնում են անձի առանցքը, ապահովում են նրա կայունությունը, հանդիսանում են նրա զարգացման գործոն: Արժեքային կողմնորոշումը անհատականության հասունության ցուցանիշ է:

1.2 ՍՈՎՈՐՈՂՆԵՐԻ ԱՐԺԵՔԱՅԻՆ ԿՈՂՄՆՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԻ

ՀԱՄԱԿԱՐԳ

Մարդու ամենակարևոր կարիքներից մեկը, որը նկարագրել է Էրիկ Ֆրոմը, արժեհամակարգի անհրաժեշտությունն է: Մեզ անհրաժեշտ է հայացքների և

արժեքների համակարգ, որը կօգնի մեզ նավարկելու մեզ շրջապատող աշխարհը: Արժեհամակարգը թույլ է տալիս կազմակերպել այն հսկայական թվով գրգռիչները, որոնց մենք հանդիպում ենք ողջ կյանքի ընթացքում: Յուրաքանչյուր մարդ ունի իր փիլիսոփայությունը, այսինքն՝ աշխարհի վերաբերյալ ներքուստ հետևողական հայացքների համակարգ:

Անհատի արժեքների և արժեքային կողմնորոշումների խթանումը բարդ ստեղծագործական գործընթաց է: Եվ կրթությունն անփոխարինելի դեր է խաղում այս գործընթացում: Այն դինամիկ փոխազդեցության մեջ է զարգացող մարդու և նրա ինքնաբուխ սոցիալականացման գործընթացների հետ և ազդում է երիտասարդների նախասիրությունների վրա կենսական արժեքների ընտրության և նրանց ինքնորոշման հարցում:

Ժամանակակից կրթության նպատակը այն անհատական կարողությունների առավել ամբողջական զարգացումն է, որոնք անհրաժեշտ են նրան և հասարակությանը: Անհատի և հասարակության նպատակները խճճվածորեն կապված են միմյանց հետ: Կրթությունը, որը անհատին բարոյական, մշակութային և ֆիզիկական զարգացման հնարավորություն է տալիս, անհատի կողմից պետք է դիտարկվի որպես բարձրագույն բարիք:

«Արժեքներ», «արժեքային կողմնորոշումներ» կատեգորիան ամենաբարդներից է փիլիսոփայության, սոցիոլոգիայի, հոգեբանության և մանկավարժության մեջ: Արժեքները հիմք են հանդիսանում սոցիալական աշխարհի ամբողջական պատկերի ըմբռնման, ճանաչման և կառուցման համար, որոշումներ և ընտրության իրավիճակներ ընդունելիս մարդու վարքագիծն իր բոլոր դրսևորումներով կարգավորելու համար:

Այսպիսով, մանկավարժության մեջ «արժեք» հասկացությունը բացահայտվում է գործունեության և վարքագծի դրոպապատճառների, արժեքային հարաբերությունների համակարգի ուսումնասիրման և ձևավորման, կրթական և սոցիալ-մշակութային գործունեության նպատակների վերլուծության միջոցով:

Արժեքային կողմնորոշումների ձևավորման ամենազգայուն շրջանը աշակերտական շրջանն է, քանի որ հենց օնտոգենեզի այս ժամանակաշրջանի հետ է կապված արժեքային կողմնորոշումների զարգացման մակարդակը, որն ապահովում

է դրանց գործունեությունը որպէս հատուկ համակարգ, որը որոշիչ ազդեցություն ունի անհատի կողմնորոշման, նրա ակտիվ հասարակական դիրքի վրա: Արժեքային կողմնորոշումների ձևավորումը երկար և բարդ գործընթաց է, որի վրա ազդում են բազմաթիվ գործոններ: Համակարգ ձևավորող գործոններից է կրթական միջավայրը, որի բովանդակությունը պարունակում է վերապատրաստման ընթացքում աշակերտներին փոխանցվող արժեքների համակարգ:

Արժեքային կողմնորոշումների ձևավորման և զարգացման հոգեբանական մեխանիզմները հոգեկան գործընթացների և, առաջին հերթին, մտածողության, հիշողության, հույզերի և կամքի անհատական տիպաբանական առանձնահատկություններն են, որոնք գոյություն ունեն սոցիալական արժեքների ինտերիալիզացիայի, նույնականացման և ինտերիալացման տեսքով: Համակարգի մեջ ձևավորված արժեքային կողմնորոշումները մեծապէս որոշում են անհատի անձնային բնութագրերը մարդկային գործունեության բոլոր ոլորտներում:

Արժեքային կողմնորոշումները դինամիկ ձևավորում են, հիերարխիկորեն կառուցված, որը փոփոխության է ենթարկվում մարդու կյանքի ընթացքում:

Յուրաքանչյուր հասարակություն ունի ուրույն արժեքային կողմնորոշիչ կառուցվածք, որն արտացոլում է այս մշակույթի ինքնատիպությունը: Քանի որ անհատի սոցիալականացման և նույնականացման գործընթացում ձեռք բերված արժեքների ամբողջությունը հասարակության կողմից «փոխանցվում» է նրան, ուսանող երիտասարդության արժեքային կողմնորոշումների համակարգի ուսումնասիրությունը հատկապէս արդիական է թվում սոցիալական լուրջ փոփոխությունների իրավիճակում, երբ կա սոցիալական արժեքային կառուցվածքի որոշակի «լրոգում», ոչնչացվում են բազմաթիվ արժեքներ, անհետանում են նորմերի սոցիալական կառույցները:

Հասարակության վիճակի ճգնաժամային ժամանակաշրջաններում երիտասարդությունը պարզվում է, որ, ինչպէս նշում են գիտնականներ Վ. Գ. Ալեքսեևը, ժամանակակից ուսանող երիտասարդությունը սուր ճգնաժամ է ապրում արժեքային կողմնորոշումների ձևավորման հարցում:

Երիտասարդների հոգևոր և արժեքային կողմնորոշումների ձևավորման խնդիրը թարմացվում է անկայուն զարգացման վիճակից հասարակությունից ելքի որոնման

հետ կապված, ինչի հետ կապված շատ գիտնականներ նշում են, որ հասարակության մուտքը կայուն ճանապարհի զարգացումն ուղղակիորեն կապված է անձի՝ որպես արժեքի, անձի տեսակի փոփոխության, անձի նոր սուբյեկտիվ որակների և նրա հոգևորության նոր մակարդակի ձևավորման հետ:

Տուգարինով Վ.Պ.-ն դեռ վաթսուներկաներին գրել է, որ արժեքների խնդրի լուծումը, եթե այն ցանկանում էք լինել արդյունավետ և ոչ ֆորմալ, պետք է սերտորեն կապված լինի անձի խնդիրների լուծման, անձնական արժեքների ուսումնասիրության հետ, այդ թվում՝ երիտասարդների: Արժեքները, հասկանալի լինելով երիտասարդների կողմից, որոշում են նրանց վարքն ու գործունեությունը:

Միլթոն Ռոքաչը առանձնացնում է արժեքների երկու դաս.

1. Տերմինալ – համոզմունքներ, որոնց արժե ձգտել անհատական գոյության որոշ վերջնական նպատակի հասնելու համար
2. Գործիքային - համոզմունքներ, որ գործողությունների կամ անհատականության գիծը նախընտրելի է ցանկացած իրավիճակում:

Նաև ավելի խորը ուսումնասիրության համար ընտրվել է մեկ այլ տեխնիկա՝ «Կյանքի արժեքների մորֆոլոգիական թեստ»», հեղինակներն են Վ.Ֆ.Սոպովը և Լ.Վ.Կարպուշինան (նմուշ 50 հոգուց):

Վերլուծեցինք բանասիրական, հումանիտար և սլավոնագիտության ֆակուլտետի I-IV կուրսի ուսանողների արժեքային կողմնորոշումների զարգացման վիճակն ու դինամիկան: Հարցման արդյունքները, օգտագործելով «Արժեքային կողմնորոշումներ» մեթոդը ինքն իրեն, նրա աշխարհայացքի հիմքը և կենսագործունեության մոտիվացիայի հիմքը, նրա կյանքի հայեցակարգի և «կյանքի փիլիսոփայության» հիմքը: Բանասիրական, Հումանիտար և Սլավոնագիտության ֆակուլտետի I-IV կուրսի ուսանողների համար ամենաբարձր կոչումը (90%) տրվում է այնպիսի հատուկ արժեքներին, ինչպիսիք են «ակտիվ կյանք», «առողջություն», «հետաքրքիր աշխատանք», «ֆինանսապես ապահով կյանք», «լավ և իսկական ընկերների առկայություն», «սոցիալական ճանաչում», «արդյունավետ կյանք» և «հաճույք»: Առարկաների համար ամենաքիչը (10%) վերացական արժեքներն էին, ինչպիսիք են «կյանքի իմաստությունը», «բնության և արվեստի գեղեցկությունը», «սերը», «գիտելիքը», «զարգացումը», «ազատությունը», «ուրիշների երջանկությունը»,

«ստեղծագործականություն» և «ինքնավստահություն»: Նաև մասնագիտական ինքնաիրացման և անձնական կյանքի արժեքի մասշտաբով պատասխանների մեծ բաց կա: Հարցվածների 100%-ից նրանց 30%-ն իր համար ավելի կարևոր է համարում իրենց պրոֆեսիոնալ կերպով իրացնելը, իսկ 70%-ն ուղղված է անձնական կյանքի կառուցմանը: Քանի որ հարցվածների մեծամասնությունը կանայք են, այս սանդղակների արդյունքները կարելի է բացատրել հետևյալ կերպ՝ աղջիկները ավելի շատ են գնահատում սերն ու ընտանիքը, քան տղաները: Դա պայմանավորված է նրանով, որ կանայք ավելի շատ են արտահայտում ուրիշների հանդեպ զգացմունքները, դրանով իսկ նրանք կարիք ունեն հոգատարություն և ջերմություն ցուցաբերելու սիրելիներին:

Հարցման արդյունքները, օգտագործելով «Արժեքային կողմնորոշումներ» մեթոդը M. Rokeach-ի կողմից գործիքային արժեքների սանդղակի վրա: Արժեքների լայն զինանոցից ընտրվել են հարցվողների առաջատար ընտրությունը:

Դրանից էլ հետևում է, որ բանասիրական, հումանիտար և սլավոնագիտության ֆակուլտետի I-IV կուրսի ուսանողների համար ամենակարևոր արժեքներն էին հաղորդակցությունը 40% և բիզնեսը 60%: Գործիքային արժեքների հիերարխիայի առաջատար շարքերը կազմում են արժեքների չորս բլոկ՝ ինքնահաստատման արժեքներ (բարձր պահանջներ); անհատական արժեքներ (անկախություն); այլ մարդկանց ընդունելու արժեքներ (ինքնակառավարում); ակտրոլիստական արժեքներ (հանդուրժողականություն):

Հարկ է նաև նշել, որ ոչ բոլոր հարցվողներն էին միանշանակ վստահ իրենց արժեքների ընտրության հարցում: Հարցվածների միայն 40%-ն է վստահ եղել տերմինալի արժեքների ընտրության հարցում 90%-ով, իսկ գործիքային արժեքների ընտրության հարցում՝ աշակերտների 10%-ը: Վ.Ֆ.Սոպովի և Լ.Վ.Կարպուշինայի «Կյանքի արժեքների մորֆոլոգիական թեստ» մեթոդաբանությամբ անցկացված հարցման արդյունքները ցույց են տվել հետևյալ եզրակացությունները՝ հարցված աշակերտների 40%-ի համար կարևոր է հոգևոր բավարարվածությունը, հարցվածների 20%-ի համար կյանքում գլխավորը դա հաջողության զագաթնակետին հասնելն է և նպատակներ դնելը, ֆինանսական դրությունը կարևոր է դարձել սուբյեկտների 20%-ի համար, նաև 20%-ը կարծում է, որ կյանքի այս փուլում

սեփական անհատականության պահպանումը անհատականության զարգացման առաջատար բաղադրիչն է:

Սովորողների հարցաշարերի վերլուծությունը թույլ տվեց նաև վիճակագրություն տրամադրել աշակերտների կարևոր ոլորտների վերաբերյալ, աշակերտների 30%-ն ասում է, որ իրենց համար այժմ կարևոր է մասնագիտական գործունեության և կրթության ոլորտը, 20%-ն ավելի հակված է դեպի հոբբիները, և հարցվածների 10%-ը կարևորում է սոցիալական և ֆիզիկական կյանքի ոլորտը:

Ամփոփելով ուսումնասիրության արդյունքները՝ կարելի է ասել, որ երիտասարդների մեծ մասն ուղղված է մասնագիտական փորձի և գիտելիքների ձեռքբերմանը: Կյանքի այս փուլում հարցվողների համար կարևոր է ուսման մեջ հաջողության հասնելը, շրջապատի հետ գործնական հարաբերություններ հաստատել, ինքնահաստատվելու և կյանքում հոգևոր ներդաշնակության ուղի գտնել: Անհնար է չնկատել, որ առարկաներից շատերը նշում են նաև մարդկանց հետ շփվելու, ուրիշներին ընդունելու կարևորությունը և ժամանցի արժեքը: Դրականն այն է, որ աշակերտներն ունեն կյանքի հստակ ուղեցույցներ, գիտեն՝ ինչպես կազմակերպել և կառուցել իրենց արժեքները կյանքում, ինչպես նաև նախընտրում են ներդաշնակությունը իրենց զարգացման մեջ: Այսպիսով, նպատակահարմար է ասել, որ ժամանակակից բարձրագույն կրթության կարևորագույն խնդիրներից մեկը կրթական և արտադպրոցական գործունեության գործընթացում աշակերտների արժեքային կողմնորոշումների ձևավորման համար անհրաժեշտ պայմանների ստեղծումն է: Ուսումնական հաստատությունը դիտարկելով որպես սոցիալական հաստատություն, որտեղ կրթական գործունեության ընթացքում ձևավորվում են անձի արժեքային կողմնորոշումները, արդյունավետ արդյունքի կարելի է հասնել որոշակի պայմանների կազմակերպման միջոցով:

ԳԼՈՒԽ 2

2.1 ՍՈՎՈՐՈՂՆԵՐԻ ՄԵՋ ԱՐԺԵՔԱՅԻՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳԻ ՁԵՎԱՎՈՐՈՒՄԸ ԱՐՏԱԴԱՍԱՐԱՆԱԿԱՆ ՊԱՐԱՊՄՈՒՆՔՆԵՐԻ ՄԻՋՈՑՈՎ

Դպրոցական կրթության ծրագրի կառուցվածքի պահանջները սահմանում են, որ արտադպրոցական գործունեությունը կազմակերպվում է անձի զարգացման ոլորտներում (սպորտային և առողջապահական, հոգևոր և բարոյական, սոցիալական, ընդհանուր մտավոր, ընդհանուր մշակութային), այդ թվում՝ էքսկուրսիաների ձևերով, ակումբներ, բաժիններ, կլոր սեղաններ, կոնֆերանսներ, բանավեճեր, գիտական ընկերություններ, օլիմպիադաներ, մրցույթներ, որոնումներ և գիտական հետազոտություններ, սոցիալապես օգտակար պրակտիկա և այլն:

Դպրոցական կրթության արտադպրոցական գործունեության թվարկված ձևերը պետք է նպաստեն.

- աշխարհի վերաբերյալ ամբողջական, սոցիալական ուղղվածություն ունեցող հայացք՝ իր օրգանական միասնության և բնության, մշակույթների և ժողովուրդների բազմազանության մեջ.
- գեղագիտական կարիքներ, արժեքներ և զգացմունքներ;
- տարբեր սոցիալական իրավիճակներում հասակակիցների հետ համագործակցելու հմտություններ, կոնֆլիկտներ չստեղծելու և հակասական իրավիճակներից ելքեր գտնելու կարողություն.
- անվտանգ, առողջ ապրելակերպի առաջնորդում;
- կրթական գործունեության նպատակներն ու խնդիրները ընդունելու և պահպանելու ունակություն.
- ուսումնական գործունեությունը պլանավորելու, վերահսկելու և գնահատելու ունակությունը՝ առաջադրանքին և դրա իրականացման պայմաններին համապատասխան. որոշել արդյունքների հասնելու ամենաարդյունավետ ուղիները.

- հաղորդակցական և ճանաչողական խնդիրներ լուծելու համար խոսքի միջոցները ակտիվորեն օգտագործելու ունակություն.

- հաղորդակցման նպատակներին համապատասխան խոսքի արտահայտությունը գիտակցաբար կառուցելու ունակություն.

- համեմատության, վերլուծության, սինթեզի, ընդհանրացման, ընդհանուր բնութագրերի համաձայն խմբի նույնականացման տրամաբանական գործողություններ, անալոգիաներ և պատճառահետևանքային հարաբերություններ հաստատելը, հիմնավորումների կառուցումը, հայտնի հասկացություններին հղումը.

- համատեղ գործունեության մեջ գործառույթների և դերերի բաշխման շուրջ բանակցելու ունակություն. համատեղ գործունեության մեջ իրականացնել փոխադարձ վերահսկողություն, համարժեք գնահատել սեփական և ուրիշների վարքագիծը.

- հարգալից վերաբերմունք մեր հայրենի հողի, մեր ընտանիքի, պատմության, մշակույթի, մեր երկրի բնության, նրա ժամանակակից կյանքի նկատմամբ.

- շրջակա աշխարհում պատճառահետևանքային հարաբերություններ հաստատելու և բացահայտելու հմտություններ.

- առողջապահական կյանքի միջոցառումներ կազմակերպելու հմտություններ.

Արտադպրոցական գործունեությունը կարող է կազմակերպվել աշխարհագրորեն ինչպես դպրոցում, այնպես էլ դրանից դուրս:

Արձակուրդների ընթացքում օգտագործվում են սովորողների հանգստի կազմակերպման և դրանց առողջացման, թեմատիկ ճամբարային հերթափոխի, սովորողների լրացուցիչ կրթության ուսումնական հաստատությունների և այլ հաստատությունների հնարավորությունները:

Դպրոցական կրթական ծրագրի իրականացման շրջանակներում ուսումնական գործընթացի կազմակերպման, ուսումնական և արտադպրոցական գործունեության փոփոխության ձևերը սահմանում է դպրոցը:

Արտադասարանական գործունեությունը, ինչպես նաև սովորողների գործունեությունը դասերի շրջանակներում, ուղղված են հիմնական կրթական ծրագրի յուրացման արդյունքների հասնելուն: Բայց առաջին հերթին դա անձնական և մետաառարկայական արդյունքների ձեռքբերումն է: Սա նաև որոշում է

արտադասարանական գործունեության առանձնահատկությունները, որոնց ընթացքում աշակերտը պետք է ոչ միայն և ոչ այնքան սովորի, այլ սովորի գործել, զգալ, որոշումներ կայացնել և այլն:

Դպրոցը ինքնուրույն ընտրում է արտադպրոցական գործունեության ոլորտները, որոշում ժամանակային շրջանակը (գործունեության որոշակի տեսակի ժամերի քանակը): Արտադասարանական միջոցառումների շրջանակներում նախատեսված պարապմունքների բովանդակությունը ձևավորվում է՝ հաշվի առնելով սովորողների և նրանց ծնողների (օրինական ներկայացուցիչների) ցանկությունները:

Արտադպրոցական գործունեության հիմնական առավելությունը սովորողներին նրանց զարգացմանն ուղղված գործունեության լայն շրջանակի ապահովումն է:

Սպորտային և ժամանցի գործունեությունն իրականացվում է այնպիսի ձևերի միջոցով, ինչպիսիք են ֆիզիկական դաստիարակության փառատոններն ու մրցույթները, ընտրովի, սպորտային բաժինները և տարբեր տեսակի սպորտային և ժամանցի միջոցառումները: Արտադպրոցական գործունեությունը կարող է կազմակերպվել աշխարհագրորեն ինչպես դպրոցում, այնպես էլ դրանից դուրս:

Արձակուրդների ընթացքում օգտագործվում են աշակերտական հանգստի կազմակերպման և դրանց առողջացման, թեմատիկ ճամբարային հերթափոխի, ուսանողների լրացուցիչ կրթության ուսումնական հաստատությունների և այլ հաստատությունների հնարավորությունները:

Արտադասարանական աշխատանքների տևողությունը և շաբաթական դրանց քանակը որոշվում է հաստատության պատվերով՝ հաշվի առնելով հիմնական ուսումնական պլանի պահանջները: Արտադպրոցական գործունեության դասընթացների հաճախած դասընթացների քանակն ընտրում է ինքը աշակերտը և նրա ծնողները (օրինական ներկայացուցիչներ):

Արտադասարանական աշխատանքներ հետևյալ ուղղություններով՝ ռազմահայրենասիրական, բնապահպանական խմբակներ, առարկայական խմբակներ, սոցիալական աշխատանք, նախագծային գործունեություն կարող է իրականացնել սոցիալական ուսուցիչը կամ առարկայական ուսուցիչը:

Դպրոցական յուրաքանչյուր հաստատությունում, որն իրականացնում է պետական կրթական ստանդարտը, խորհուրդ ենք տալիս ստեղծել արտադպրոցական

գործունեության աշխատանքային ծրագրերի բանկ, որտեղ կարող էք ավելացնել «Երկրորդ սերնդի ստանդարտներ» շարքով առաջարկվող ծրագրեր, ստանդարտ ծրագրեր, օրիգինալ կրթական ծրագրեր: Ծրագրերի այս ցանկը հիմք կհանդիսանա արտադպրոցական գործունեության ոլորտների աշխատանքային ծրագրերի մշակման համար:

Ուսուցչի համար կարևոր է հաշվի առնել, որ բարոյական արժեքային կողմնորոշումների ձևավորման վրա էականորեն ազդում են երեք բաղադրիչ՝ գիտելիք, հույզեր և կամք:

Գիտելիքի հիման վրա սովորողի մոտ ձևավորվում են որոշակի պատկերացումներ բարոյական որակների մասին:

Արժեքային կողմնորոշումների ձևավորումը չի կարող բնութագրվել առանց անձնական ոլորտում մտավոր և զգացմունքային կապի: Զգացմունքների և հուզական վիճակի հայտնվելը ոչ միայն կարող է հանգեցնել բավականին ուժեղ փորձի, այլև վերածվել մարդու վարքի դրդապատճառը որոշող գործողությունների խթանիչ ուժի: Զգացմունքային վերաբերմունքի և փորձառությունների նոր, համառ տեսակների ի հայտ գալը փոխում է մարդու ներաշխարհը: Արժեքային կողմնորոշումների ձևավորման տարրերից մեկը ներքին ստեղծագործական ուժն է, կամքը, սա անձի կարգավորման ամենաբարձր մակարդակն է, որը թույլ է տալիս դիմակայել իր համար անընդունելի վարքագծի ձևերին:

Վերոնշյալը մեզ թույլ է տալիս անհատի բարոյական արժեքային կողմնորոշումները դիտարկել որպես հետևյալ բաղադրիչներից բաղկացած բարդ կառուցվածքային ձևավորում՝

- ճանաչողական, ներառյալ հասարակության բարոյական իդեալների, վարքի ընդունված նորմերի գիտակցումը և դրանց ինտեգրումը ներքին պլանին.
- մոտիվացիոն, որը ենթադրում է հասարակության բարոյական իդեալների փորձը որպես ներքին կարիք.
- զգացմունքային, որը ներառում է հասարակության բարոյական իդեալների ընդունումը դրական մակարդակով.

- գործունեության վրա հիմնված, որի ընթացքում հասարակության բարոյական իդեալները յուրացվում են տարբեր տեսակի սոցիալապես նշանակալի գործունեության մեջ:

Այս դրույթները հաշվի առնելով՝ ուսուցիչը 8-րդ դասարանում կարող է կառուցել իր աշխատանքը՝ ներառելով սովորողի կյանքի բոլոր ասպեկտները՝ ակադեմիական, արտադասարանական և ընտանեկան: Նրա հիմնական գաղափարը ոչ թե ուսման և դաստիարակության գործընթացում աշակերտին բարոյական իդեալներ պարտադրելն է, այլ պայմաններ ստեղծելը, որպեսզի նա կողմնորոշվի հասարակության արժեքներում: Նա նրանց մտցրեց իր ներաշխարհը կամ մերժեց, այսինքն՝ կարողացավ արտացոլել իր վարքագիծը իր սովորած կանոնների տեսանկյունից և գործել իր կանոններին և համոզմունքներին համապատասխան: Միննույն ժամանակ, ուսուցիչը խորհրդատու է, սովորողի անհատականության դրսևորման օգնական՝ հանդես գալով «Ես քեզ հետ եմ» կարգախոսով:

Բարոյական վարքի փորձը կրթության բովանդակության բաղադրիչներից մեկն է, որը ներառում է բարոյական նորմեր, բարոյական զգացմունքների կրթություն և զարգացում, բարոյական գիտակցություն, սովորությունների զարգացում, հմտություններ և բարոյական վարքի նորմեր:

Բարոյական չափանիշները համընդհանուր բարոյական հատկություններ են, այն է՝ բարեխղճություն, մարդասիրություն, ազնվություն, պարկեշտություն, նվիրվածություն, արդյունավետ հայրենասիրություն, ինտերնացիոնալիզմ, քաղաքացիություն, բարի կամք, բարեխիղճ սոցիալապես ուղղված աշխատանքի ցանկություն, պարտականություն, պատիվ, խիղճ, պարկեշտություն, բարություն, անձնուրացություն և այլ հատկանիշներ: Աշակերտների մոտ որոշակի որակներ զարգացնելու համար անհրաժեշտ է դրանք դնել այնպիսի պայմաններում, որոնցում դրսևորվեն և ամրապնդվեն այդ հատկությունները: Սա դաստիարակության օրինաչափություն է:

Բարոյական որակները ձևավորվում են բարոյական հասկացությունների, գնահատականների, դատողությունների և համոզմունքների հիման վրա, որոնք ի վերջո որոշում են մարդու վարքն ու գործողությունները: Բարոյապես համոզված

մարդը խորապես վստահ է բարոյական չափանիշների արդարացիության մեջ և գիտակցում է դրանց իրականացման անհրաժեշտությունը:

Սակայն բարոյական նորմերի իմացությունն ու ըմբռնումն ինքնին չեն կարող ապահովել համոզմունքների արդյունավետությունը, այլ դառնում են միայն անհրաժեշտ նախապայման դրանց ձևավորման համար: Բարոյական գիտելիքները դառնում են համոզմունքներ, երբ դրանք դրսևորվում են կյանքի փորձով, մտածված և քննադատորեն մշակվում աշակերտների կողմից:

Միայն աշակերտների ճիշտ կազմակերպված կյանքով և գործունեությամբ են նրանք զարգացնում գաղափարներ, հասկացություններ, համոզմունքներ և զգացմունքներ և, հետևաբար, զարգացնում բարոյական վարքի փորձը:

Բարոյական բարդ հասկացություններն ու կատեգորիաները կարող են առաջանալ մարդու սոցիալ-պատմական փորձի գիտակցմամբ մշակումից և լինել ինչպես անձնական փորձի, այնպես էլ բարոյականության գիտության տիրապետման արդյունք:

Բարոյական գիտակցության ձևավորումը ներառում է բարոյական զգացմունքների դաստիարակություն: Դրանք կարող են սահմանվել որպես իրականության, մարդկանց և իր վարքագծի նկատմամբ իր վերաբերմունքի անձի փորձը:

Ուսուցիչները մեծ նշանակություն են տալիս բարոյական զգացմունքներին, որոնք որոշում են անհատի կայուն հարաբերությունները շրջապատող աշխարհի հետ: Կան պարզ զգացումներ՝ որպես մարդու ժամանակավոր վիճակ, և բարդ քաղաքացիական ապրումներ, որոնց օբյեկտը հասարակությունն է, պետությունը և կոլեկտիվը: Մրանք հումանիզմի, ընկերակցության, կոլեկտիվիզմի, պարտքի և պատասխանատվության զգացումներ են:

Զգացմունքների դաստիարակության մեջ մեծ նշանակություն ունի այնպիսի պարզ զգացմունքների բարոյական կողմնորոշման խնդիրը, ինչպիսիք են, օրինակ, հաճույքը, ուրախությունը, վրդովմունքը, ամոթը և այլն: Հաճույքը թիմի համար անհրաժեշտ գործողությունից, զղջման զգացումը և ամոթ անարժան վարքի համար - այս բոլոր փորձառությունները ներառված են սովորողի բարոյական փորձի մեջ:

Բարոյական վարքագծի փորձը բաղկացած է բարոյական գործողությունների շղթայից, որոնք դրսևորվում են առօրյա կյանքի իրավիճակներում: Նման բարդ

խնդիր, ինչպիսին է բարոյական վարքի դաստիարակությունը, իրականացվում է երկու հիմնական ոլորտներում.

բարոյական գործողությունների կազմակերպում;

բարոյական սովորությունների ձևավորում.

Սովորողների բարոյական վարքագծի համակարգը ձևավորվում է բարոյական գործողությունների համակարգից: Այս գործողություններն ինքնին չեն նշանակում բարոյական դաստիարակություն: Նրանց շարժիչ ուժերն ու շարժառիթները կարող են տրամագծորեն հակառակ բնույթ ունենալ, օրինակ՝ օգտակար գործեր կարող են արվել ունայնությունը բավարարելու և նույնիսկ անձնական շահի համար:

Բարոյական փորձի ձևավորման գործընթացում անհրաժեշտ է ոչ միայն բարոյական արարքներ առաջացնել, այլև ձևավորել այդ գործողությունների համար բարձր բարոյական մոտիվացիա: Գործողությունների համակարգը հանգեցնում է բարոյական սովորության ձեռքբերմանը՝ բարոյական գործողություններ կատարելու կայուն անհրաժեշտություն:

Բարոյական փորձի կազմակերպումն աներևակայելի է առանց վարքագծի հմտությունների և սովորությունների զարգացման, որպես գիտակցված գործողության մեթոդներ, որոնք բերվել են ավտոմատ կատարման: Արժեքային կողմնորոշումների զարգացման աստիճանը, դրանց ձևավորման առանձնահատկությունները թույլ են տալիս դատել անհատի զարգացման մակարդակը, որի ամբողջականությունն ու կայունությունը «գործում է որպես նրա արժեքային կողմնորոշումների կայունություն»:

Դրա ձևավորման ուղիների որոշումը, ներառյալ ակտիվ սոցիալական դիրքի հաստատումը, կախված է զարգացման գործընթացի առանձնահատկությունների բացահայտումից և արժեքային կողմնորոշումների ազդեցության առանձնահատկություններից, որոնք կազմում են անձի բնութագրերի էական մասը:

ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆ

Հասարակության ժամանակակից զարգացման պայմաններում հիմնարար փոփոխություններ են տեղի ունենում կրթական պարադիգմում, ուսումնական հաստատությունը պետք է տրամադրի ոչ միայն մասնագիտական գիտելիքներ, հմտություններ և կարողություններ, այլև ձևավորի մի շարք մասնագիտական նշանակալի և սոցիալապես անհրաժեշտ անձնական հատկություններ, որոնք ձևավորում են ապագայի սոցիալական պատկերը:

Այս ասպեկտները ներառում են համակարգային մտածողության մշակույթ, կազմակերպչական վարքագծի մշակույթ, հաղորդակցական մշակույթ, թիմային աշխատանքի հմտություններ, հանդուրժողականություն, կրթվելու և ինքնազարգանալու ցանկություն, բարձր մասնագիտական պատասխանատվություն, կազմակերպչական և առաջնորդական որակների առկայություն, մշտական փոփոխությունների դիմադրություն, սոցիալական, հոգեբանական և տնտեսական գործոններ, ճկուն և ստեղծագործ մտածողություն, օպտիմալ վարքագիծ, առկա մասնագիտական և անձնական որակները ներկայացնելու կարողություն, առողջ ապրելակերպի թելադրանք:

Աշխարհում տեղի ունեցած սոցիալ-տնտեսական վերափոխումները հանգեցրել են բարոյական սկզբունքների զգալի անկման և արժեքների ու արժեքային կողմնորոշումների փոփոխության, հատկապես երիտասարդների շրջանում: Արժեքները արժեքային կողմնորոշումների բուրգի զագաթն են՝ սերտորեն կապված անհատի իդեալների և կյանքի ձգտումների հետ: Իր հերթին, լինելով անձի կենտրոնական կողմերից մեկը, նրանք հանդես են գալիս որպես անհատի գիտակցված վերաբերմունք ընթացիկ իրականության նկատմամբ և դրանով իսկ որոշում են նրա գործողությունների դրդապատճառները՝ զգալի, համապարփակ ազդեցություն գործելով նրա գոյության վրա և ներկայացնելով նրա հիմքը, աշխարհայացքը: «Արժեք» հասկացությունը դիտարկվում է տարբեր գիտությունների կողմից՝ սոցիոլոգիա, փիլիսոփայություն, քաղաքագիտություն, աքսիոլոգիա, կենսաբանություն, հոգեբանություն և այլն:

Ուստի ուսումնասիրելով տարբեր տարիքի սովորողների արժեքային կողմնորոշումների զարգացման պայմաններն ու օրինաչափությունները մենք համոզվեցինք, որ այս գործընթացի ուսումնասիրությունը հատուկ ուշադրություն է պահանջում արժեքային կողմնորոշումների ձևավորման առանցքային պահերին, որոնք կապված են օնտոգենեզի անցումային ժամանակաշրջանների, տարիքային անհատական զարգացման սահմանների հետ, երբ, առաջին հերթին, հայտնվում են նոր արժեքային կողմնորոշումներ, ինչպես նաև նոր կարիքներ, զգացմունքները, հետաքրքրությունները, և երկրորդը՝ տեղի է ունենում որակական փոփոխությունը:

ՕԳՏԱԳՈՐԾՎԱԾ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՑԱՆԿ

1. Величко Е. В. Особенности ценностных ориентаций студентов политехнического колледжа / Е. В. Величко // Молодой ученый. – 2011. – №12. Т.2. – С. 51-54. /15. 10. 2023-23:05/
2. Давидова Ж. В. Критическое мышление как средство формирования духовно-ценностных ориентаций студенческой молодежи: обоснование актуальности проблемы / Ж. В. Давидова // Педагогика, психология и медико-биологические проблемы физического воспитания и спорта. – 2009. – № 1. – С. 59-62. /15. 10. 2023-23:30/
3. Игибаева А. К. Ценностные ориентации студенческой молодежи в современных условиях / А. К. Игибаева // Международный журнал экспериментального образования, Москва. – 2013. – №4. – С. 160.
4. Каримова Р. . Ценностные ориентации современной молодежи в зависимости от гендера / Р. Р. Каримова, Н. Г. Гайфуллина // Международный журнал прикладных и фундаментальных исследований. – 2010. – № 3. – С. 43.
5. Куликова Я. А. Изучение сформированности гуманистических ценностных ориентаций студенческой молодежи / Я. А. Куликова // Социально-экономические явления и процессы. – 2012. – № 1.– С. 260-263.
6. Федякшина А. Е. Эрих Фромм об экзистенциальных потребностях человека / А. Е. Федякшина // Сумма философии. Вып. 6. – Екатеринбург : Изд-во Урал. ун-та. – 2006. – С. 174-176.